

6616
xii. ~~5887~~ - 1941. xii. 16. - lételek - egyhangú;
6.713.
~~5888~~ - 1942. iii. 24. - történeti - szövegszerkesztés;
~~6063~~ -
xiii. 6901. - - - ix. 22. - vegyes - egyhangú.

Debrecen, 1920. i. 22. ref.

avetési átirat: 92 / 1942-43.

Író: "rife"

Írás: 1942. ix.

48.	42	43
42	sept	14.

1942. IX. 16.
 1942. IX. 16.
 1942. IX. 16.

Birálatra kiadatik:

Dr. Bacsó Jenő
 „ Zachás Gyula
 professor unalmalk.

Debrecen 1942. szept. 15-én.

~ 1 km
 e. i. délián

Előjegyzés.
 S. 1942. szept. 15.
 Készítette

A házasság, a család és a gyermek
büntetőjogi oltalma.

Doktori értekezés.

Irta:
Zöld László.

A 2371

Mielőtt feladatom tulajdonképpeni ismertetésére rátérnék, legyen szabad a bevezetésben előrebocsátanom azt, és rámutatnom arra, hogy e három fogalom mily szorosan összefügg egymással és hogy egyik a másiktól nem különváltan létezik.

Az ember kétféle alakzatban jelenik meg: van egyén és van közület. A közület szó alatt minden emberi kapcsolatot kell érteni, tekintet nélkül arra, hogy mi fűzi össze a bennelevőket. Ezek szerint az emberi közület alatt az emberek kapcsolatát kell értenünk, s ez lehet szűkebb, tágabb, materiális, vagy immateriális, tehát az emberrek szembenálló kollektív lény. Most

nem tartozik szorosan a tárgyhoz annak az eldöntése, hogy vajjon az egyén, vagy a közület volt-e az első megjelenési forma az emberiség életében, s hogy melyik van a másikért, az azonban kétségtelen, hogy " az ember természetétől fogva társaslény " mint azt Aristoteles Politika c. munkájában világosan megjelölte. Az ember egyedül nem képes megélni és ezért már kezdettől fogva ösztönyszerűleg kereste azt a formát, mely leginkább alkalmas arra, hogy feltétlen kielégítendő szükségleteinek a megszerzését megkönnyítse. Ez volt a nagy lépcső alsó foka, melyről az emberiség elindult, hogy legfelső fokon a " társadalom " formájában elérje azt a legszervezettebb formát, mely a nemzet belső tartalmát is képezi. Ha már most vizsgálat alá vesszük mai társadalmi rendszerünket, megállapíthatjuk, hogy annak legkisebb egysége, elemi közössége az állam alappillére: a család,

melynek legfontosabb alkatrésze, sőt osirája a házasság.

A házasság, mint elvileg egész életre terjedő közösség, kiváló jelentőségű a mindenkori állami és társadalmi életben. Alapja a családnak, az anya társadalmi állásának, a gyermeki engedelmességnek egyaránt. Ha tehát az egyént képelesen az organizmusnak tekintett társadalmi sejtek szöveteihez hasonlítanók, a házasság intézményéről teljes következetességgel állíthatjuk, hogy ez az a folyamat, amely által a sejtek szövetekké és ezzel a társadalmi szerkezet magasabbrendű alkatrészeivé tökéletesednek. A házasság intézménye alapja a családi élet tisztaságának és ezzel a nemzet erkölcsi tartalmának. Midőn tehát a büntetőjog a házasságon esett sérelmet bünteti, egyuttal a család elleni sérelmet is bünteti, s ha a sérelem büntetése szükségképpen a házasság intéz-

ményét, végeredményben a családot is védi.

A család az emberi természet orgánuma, melynek célgondolatát mindenkinek látnia kell s ez a cél nemcsak az, hogy gyermek szülessék, hanem hogy a gyermek emberré is neveltsék. A család és a gyermek tehát szintén két, egymással összefüggő fogalom, s mikor az állam a büntetőjogban is a gyermek oltalmára siet, végeredményben akkor is az előbb említett célt szolgálja, hogy a büntetőszankció súlyával is oltalmába vegye a családi élet tisztaságát, egységét, nyugalomát, hogy ez által is minél könnyebbé tegye a gyermeknek az állam és a társadalom számára hasznos emberré nevelését.

Házasság, család, gyermek. Három fogalom, melyek elválaszthatatlanul szoros kapcsolatban állanak egymásra s melynek kiváló jelentőségét és nagy fontosságát a bevezetésben

próbáltam elmondani.

E rövid előrebocsátás után pedig rátérek a részletes tárgyalásra a fent említett sorrendet tartva szem előtt.

A magyar Btk. a monogám házasság védelmére alkotott büntetőszabályok egységes összefoglalására az osztrák és német Btk.-ekhez hasonlóan - nem úgy, mint az új olasz Btk. melynek ismertetésére később rátérek - nem sok súlyt helyezett, és így a házasság védelmére vonatkozó jogszabályok teljesen decentralizáltak. A házasság belső tartalmának oltalmát célzó 246. §. a szemérem elleni deliktumok csoportjába került, a házassági viszony törvényes keletkezésének, fennállásának és monogám jellegének megsértését büntető rendelkezések / 255-257 §.-ok, 251-253 §.-ok, 1894: XXXI. t.c. 121-124 §.-ok 125. §. / részben a családi állás elleni büntettek közé kerültek,

részben a Btk. külön címében, illetve külön törvényben nyertek szabályozást, végül pedig a házasság intézmény védelme / Btk. 172. §. / az izgatás fejezetébe jutott.

Vita nélkül megállapítható itt a magyar Btk. fogyatékosága, szemben az olasz Btk.-vel, melyben a házasság és a család elleni bűncselekmények külön cím alatt egyesítve rendszeresen nyertek elhelyezést.

Az idevonatkozó összes rendelkezések vizsgálata meghaladná az értekezés kereteit s így a házasság elleni bűncselekmények közül részletesebben csak a gyakorlatban előforduló és leginkább vitathatóról: a házasságtörésről fogok szólni, amután a kettősházasságról / bigámia / és érinteni fogom általánosságban a többi deliktumokat is, összehasonlítva a német, osztrák és olasz Btk.-ek idevonatkozó szabályaival.

A házasságtörésről a magyar Btk. .

246. §.-a szól, mely így hangzik:

" A házasságtörés, ha miatt a házasság felbontás, vagy az elválás jogerejű ítélet által kimondatott: három hónapig terjedhető fogházzal büntetendő.

A házasság felbontása, vagy az elválás iránt benyújtott kereset félbeszakítja az elévülést, az elévülés azonban az ítélet jogerőre emelkedéskor újra kezdetét veszi.

A bünvádi eljárásnak csak a sértett házastárs indítványára van helye. "

Az első, ami e szakasznál a szemünkbe tűnik az, hogy a Btk. a házasságtörés fogalmát nem határozza meg, hanem annak a közfel-

fogásban ismert fogalmát teszi magáévá. A másik dolog, ami szemünkbe tűnik, a házasságtörés megbüntetésének feltételhez való kötése. A törvényhozás egyes deliktumok büntethetőségét a tényálladási elemek létrejöttén kívül még külön feltételhez, a büntethetőség u.n.különös feltételeihez köti. A büntethetőség feltétele a házasságtörésnél: 1/. a házasság felbontása az 1894:XXXI.tc. 76.§.-a, vagy az elvállás kimondása ugyanezen törvény 105.§.-a alapján, 2/. a magánindítvány.

Mielőtt erről a két feltételről szólnék, azt kell eldöntenünk, hogy a Btk.246.§.-ának az a rendelkezése, hogy t.i.a házasságtörés csak akkor büntethető, "ha emiatt a házasságfelbontás, vagy az elválás jogerejű ítélet által kimondatott, a tényálladáshoz tartozik-e, vagy sem. A magyar jogban az említett szakasz 2. bekezdése kétségtelen, hogy nemleges irányban oldotta meg az elméletileg vitás kérdést. Ha ugyanis a házasságfelbon-

tása, vagy az elvállás iránti kereset félbeszakítja az elévülést, melyet nem a házasság felbontásától, hanem a házasságtörést megállapító cselekménytől kell számítani, ugy kétségtelen, hogy a büntetendő cselekmény már előbb be volt fejezve, vagyis a tényálladási elemek már előbb meg voltak valósítva, mert az elévülés el sem kezdődhetett volna. Máskép áll a dolog a német Btk. 172. §.- a szerint, melyben az elévülésre vonatkozó ily pozitív adat nincs. Ez az oka talán annak, hogy a múltban a német írók azt a felfogást vallották, hogy a házasság felbontása a házasságtörés tényálladási elemének feltétlen alkatrészét képezi, de ez a szerintem téves felfogás Binding, majd különösen List hatása alatt már megdőlt.

Másképpen nyert szabályozást a házasságtörés büncselekménye az osztrák és az új olasz Btk.-ekben, ahol a házasságtörés büntethetősége nincs ahhoz a feltételhez kötve, hogy az előzőleg

a polgári bíróság előtt felbontassék. Ha ez így, expressis verbis az osztrák Btk.-nek, a házasságtörésről szóló 502. §.-ábannincs is benne, de kitűnik az 503. §.-ból, mely kimondja, hogy " a házasságtörés miatt már kiszabott büntetés ele nyészik, ha a sértett fél kijelenti a vétkes féllel való további együttélését," amiből következik hogy a büntető bíróság a házasság előleges felbontása nélkül is ítélkezhet a házasságtörésben, mert ha a büntethetőség alkatrészét képezné az előzetes felbontás, akkor ez a rendelkezés felesleges volna.

Az olasz Btk. 561. §.-a pedig kimondja:

" Nem büntethető az a házasságfél, aki a másik fél hibájából törvényesen elvált, vagy őt a másik fél igaztalanul el -

hagyta."

Az új olasz Btk. -ben tehát nemcsak hogy nem előfeltétele a büntethetőségnek a válás, hanem egyenesen, mint büntethetőséget kizáró ok is szerepel.

Miután nálunk másképpen nyert szabályozást a házasságtörés büntethetőségi feltétele, így a vele való foglalkozást el nem kerülhetjük. A magyar Btk. 246. §.-a és a német Btk. 172. §.-a e szavakban: " Ha amiatt a házasságfelbontás, vagy az elválás jogerős ítélet által kimondatott" kettős feltételt állított fel:

1./ a házasság házasságtörés miatt felbontatott,

2./ a házasságtörési tény, mely miatt a bünvádi eljárás megindított, azonos azzal a házasságtörési ténnyel, melynek alapján a házasságot felbontották.

E két feltétel, - mint azt Vámbéry

Rusztan A házasság védelme a büntetőjogban c. könyvében kifejti - két rációra vezethető vissza. Mégpedig az 1./ alatti arra, hogy a házastárs a házasság fennállása alatt, tehát addig, míg a házastársak együttélése kizárva nincs, büntethető ne legyen, ami egyrészt a házassági erkölcs, másrészt az esetleges gyermekek védelmét szolgálja. A 2./ alatti feltétel pedig arra, hogy a törvényhozó csak azt a házasságtörési tényt tartja a társadalom érdeke, tehát a védett jogtárgy szempontjából büntethetőnek, mely a házasság felbontásának súlyos következményét vonja maga után.

A házasság felbontása tehát, mely mint láttuk, nem tényálladási elem, préjudiciális kérdés, sőt minősítetten préjudiciális, t. i. a büntetőjog nemcsak e kérdés eldöntésétől van függővé téve, hanem kényszerítően attól is, hogy az előzetes kérdés a polgári bíróság jogerős ítélete által eldöntéssék.

A házasságtörés mind nálunk, mind a többi Btk.-ekben csak a sértett fél indítványára üldözhető. Egyedül az osztrák Btk. tett egy esetben kivételt, / 510. §./ mikor ugyanis a házas egyén ezt, mint erkölcstelen foglalkozást üzi, - mint az osztrák Btk. mondta " aus Gewerbe treibt," - mikor is hivatalból üldözendő.

Nálunk az indítványi jelleg a házasság felbontásának a feltételével komplikálódik, s így külön kell vele foglalkoznunk vele. Az indítvány megkivánásának indoka, - mint azt Balogh Jenő mondja : " Az állam a sértett érdekét nem kívánja megtagadni a hivatalból való beavatkozás által oly esetekben, midőn a sértett házastárs később az ellené követett jogsértést inkább megbocsájtja, mintsenhogy gyalázatát nyilvánosságra hozza, - továbbá azt is mondja még, hogy a családi tekintetek, a család nyugalma és békéje ne zavartassék meg." Szerintem e cél a magyar és német Btk. rendelkezéseit te-

kintve alig lehet irányadó a magánindítványi jellegre vonatkozólag, mert hiszen akkor, amidőn a bűnvádi eljárás megindul, a házasság már felbontott, a család, melynek nyugalmat és békéjét meg akarják óvni, nincs többé.

A legvitatottabb kérdés, mely a házasságtörésre vonatkozó magánindítványi jogosultság magyarázatánál felmerülhet, s amelynek a megoldását a deliktumok kettős feltételhez kötöttsége nehezíti, annak a megállapítása, hogy a magánindítvány megtételére a Btk. 112. §.-ában megszabott határidő mely időponttól számítandó? Azon időtől- e, midőn a cselekmény befejezése jutott a magánindítványra jogosult tudomására, vagy azon időponttól- e, midőn a házasságot felbontó ítélet jogerőre emelkedése jutott a magánindítványra jogosult tudomására? A házasságot felbontó ítélet jogerőre emelkedésének az időpontja nem jöhet számításba, mert mind a magyar Btk. 112. §.-a, mind

mind a német Btk. 61. §.-a kimondja, hogy csupán a tudomásszerzés időpontja számít, tehát csak az lehet a döntő.

Vámbéry Rusztem, Balogh Jenő és még más számos híres jogász, azt a nézetet vallja, - ellenében a Reichsgericht hozzátartozósága folytán uralkodónak mondható ellenkező felfogással, - hogy a házasságot felbontó jogerős ítélettől az indítvány független és így a Btk. 112. §.-a a házasságtörés sajátos szabályozásától függetlenül nyer alkalmazást. E felfogás ellenkezőjét vallók argumentumaival itt foglalkozni, túlnőne e dolgozat keretein, s csupán Vámbéry már idézett munkájára utalok. Legyen itt csak annyi elegendő, hogy azok, akik a magánindítványi határidő kezdetét a házasság felbontásához kötik, ezzel az indítvány korábbi megtételének a lehetőségét is kizárják, mert különben azt a kétségkívül tarthatatlan közvetítő álláspontot kellene elfogadnunk, hogy az indítványi határ-

idő ugyan a házasság felbontásával kezdődik, de a magánindítvány már ezt megelőzőleg is megtehető.

Miután a házasságtörés büntetésének a 246. §.-ban megjelölt feltételeinél felmerült kérdéseket megvizsgáltuk, most már ezek alapján s a mondottak figyelembevételével könnyebben foghatunk hozzá a házasságtörés tulajdonképpeni büntetésének és a házasság védelmének a kérdéséhez.

A házasságtörés, melynek jogtalansága nem vitás, melynek gyakorisága sem szorul bizonyításra, s melynek a házasságok erkölcsi tartalmára gyakorolt befolyását senkisésem tagadhatja, a jelenleg uralkodó társadalmi rend szempontjából feltétlenül a büntetendő cselekmények közé tartozik. A házasságtörés büntetésének célja nyilvánvalóan a házasság védelme, a házasság erkölcsi tartalmának megóvása, de nem biztos, hogy ezt a célt a büntetéssel el is éri. Minden argumentumnál meggyőzőbben szól a házasságtörés büntetésének gyakorlati érté-

ke ellen egyrészt a kimondott büntetések teljes eredménytelensége a házasságtörés deliktuma ellen folytatott küzdelemben, másrészt a büntetőbiróság elé kerülő eseteknek elenyészően csekély száma. Az a tény, hogy a döntvények összes gyűjteményeiben mindössze egy házasságtörési eset fordul elő, eléggé bizonyítja, hogy a házasságtörés nálunk büntetendő, de nem büntetett cselekmény, aminek oka Kuriánk ismeretes gyakorlatára vezethető vissza.

Például szolgálhat erre a Kuriának 496/1898. sz. elvi határozata, mely kimondja, hogy a meg hasonlás után elkövetett házasságon kívüli közülés is a házasságtörés tényálladékát képezi, de a házassági kötelék felbontásának elbirálásánál jelenlegi birói gyakorlatunk értelmében az nem a Ht. 76. §.-a, hanem a 80. §.-ának tekintete alá veendő. A Kuria ugyanis abból indul ki, hogy a különélés tartama alatt elkövetett házasságtörés a házasság felbontására már nem szolgálhat okul, másrészt pe-

dig az a szociálpolitikai irányzata szabja meg, amely a Ht. 85. §.-a utolsó bekezdésének igaztalan voltát akarja enyhíteni. Ez a törvény ugyanis így szól:

" A házasságtörés okából vétkesnek nyilvánított házastárs a felbontó ítéletben eltiltandó a házasságkötéstől azzal, akivel a házasságtörést elkövette."

De ha ezt el is ismerjük, mégis büntetőjogi szempontból a büntető igazságszolgáltatásnak semmi köze és nem ok arra, hogy ilyen szolgálai függésben legyen a polgári biráskodással.

Az eddig elmondottakat figyelembe véve három megoldási lehetőség látszik.

Az első, hogy t.i. a házasságtörés hivatalból üldöztessék, a legkevésbé felel meg. Mert

ha a családot a társadalom pillérének és a házasságot e pillér alapkövének tekintjük, akkor csak rosszakással fogadhatjuk azt az irányt, mely a családnak hermetikusan elzárt körét az állami közegek indiszkrét ténykedéseinek tenné színhelyévé. Igaz ugyan, hogy a házasságtörés szankciója által védett jogtárgy állami érdek, de a sértett a másik házastárs, és ha ez némán türi a rajta esett sérelmet, hogy ezáltal hallgatásával is betakarja a családi tüzhely romjait, az államnak nincs joga őt megbosszátásában akadályozni. A sértett kimélete tehát itt oly magasan álló elv, hogy figyelmen kívül hagyása a legtöbb esetben a védelem fegyverét a védett ellen fordítaná.

A második eshetőség az, hogy a házasságtörés indítvány deliktum legyen. Azonban ennek lehetőségnek is meg van a maga hátránya. Az nem tagadható, hogy az indítványt tevő házastárs gyűlöletes szerepet játszik és nem sokkal rokonszenve -

sebb, mint a gyermek, ki szülője ellen, vagy gyermeke ellen a szülő tesz pl. lopás címén feljelentést. Hozzájárul ehhez az a körülmény is, hogy gyakran az indítványt tevő házastárs maga is részes a házassági viszony felbontásában, illetve feldulásában. Házasságtörés esetében a legfokozottabb mértékben áll fent az összes indítványi deliktumok között a sértett gynus üzérkedésének a veszélye, s a gyakorlat legjobban bizonyítja, hogy a magánindítvány igengyakran sikerrel használt zsarolási eszköz a másik házastársnak botránytól rettegő büntársa ellen. Másrészt a tisztességes, becsületére féltékeny ember nem igen fog ezzel élni, s így felmerül a kérdés, hogy mire való az indítványi jogosultság, ha az, aki használhatná nem él vele, aki pedig használja visszaél.

Hátra van még a harmadik lehetőség, hogy t.i. a házasságtörés büntethetősége a házasság előzetes felbontásától tétessék függővé. Ez a meg-

oldás kétségkívül számos nehézségnek veszi az elejét, így többek között annak, hogy a házasságtörés büntetése a házasság tartama alatt, nem egyeztethető össze a házasság természetével. Csakhogy ezen feltétel, mely egyébként az üldözhető esetek számát lényegesen csökkenti, magában meg nem állhat, s akár a hivatalból üldözéssel, akár a magánindítvánnyal hozzuk kapcsolatba, alig kerülhető el, hogy ezeknek a fentebb vázolt hátrányai be ne következzenek.

De éppen ezen harmadik eshetőség figyelembe vételével, melyet a törvénykönyvünk elő is ír, helyesebbnek tartanám mégis azt, hogy a házasságtörésnek mai ismérvei mellett, nem indokolt az indítványi jogosultság, mert miután előfeltétele annak a jogerős válóperi ítélet, s így a polgári bíró előtt a maga egész kiméletlenségében már lefolyt e szerencsétlen ügy, miért kimélnők azt a büntető bíró elé vinni? Ha ellenben más törvényho-

zások mintájára - mint az olasz és az osztrák Btk.-ekben - a házasságtörés ennélkül büntettetik, akkor indítványivá lenne tehető. Felfogásom szerint is helyesebb, ha a házasságtörés indítványi deliktum, de akkor töröljük el előbb azt a feltételt, mely egyébként is oly szolgálai függésbe hozza a büntető bíróságot a polgárival.

De még ha az üldözés módja és feltételei által okozott nehézségektől el is tekintünk, nem kis fejtörést okoz a represszió nemének a megválasztása is. A büntető represszió szegényes fegyvertára nem sok választást enged. A pénzbüntetés semmi esetre nem áll egyenes arányban a deliktum természetének komolyságával. A szabadságvesztés-büntetést illetően pedig, bár annak represszív hatása nem tagadható, de javító és preventív hatással a házasságtörésre vonatkozólag még kevésbé hat, mint bármely más deliktumra nézve. Mivel a súlyos vagy hosszú tartamu szabadságvesztés-büntetés al-

kalmazását, a represszióknak a XVIII. század vége óta Európaszerte bekövetkezett enyhülése kizárja, a gyakorlatban alkalmazott rövid időtartamu fogház és elzárás büntetések ellen, az előbb említett körülményen kívül, ellenszól még a rövidtartamu szabadságvesztés-büntetés általános kritikája is. Ezek az aggályok készítették többek közt Franck Ignásot arra, hogy a házasságtörés büntetéséül a fogház helyett a becsületbüntetések egész sorát hozza javaslatba. Így pl. az atyai és gyámi hatalomtól való megfosztás, kizárás minden olyan közfunkciókból, amelyek az erkölcsre, nevelésre befolyást gyakorolnak, stb. De eltekintve attól, hogy a magyar Btk. a becsületbüntetéseket, mint főbüntetéseket nem ismeri, e büntetésnek gyakorlati értéke csak férfivel szemben volna, ami megvalósíthatóságának egy szerre elejét veszi.

Itt meg kell emlékezni arról az uralkodó közfelfogásról is, mely szerint a nő részéről

elkövetett házasságtörést súlyosabban kellene büntetni, mert az ő hűtlensége jobban sérti a polgárok erkölcsi érzületét, a család békéjét és nyugalomát, nem is szólva arról, hogy etáltal a család törvényes öröklési rendje is veszélyeztetve van. Ez a felfogás, melynek tudományos képviselője nálunk Illés volt, nem állja meg a helyét, mert ez, a férfi és a nő törvényileg biztosított, magasabb etikai alapokon nyugvó egyenlősége elvének a félredobása volna, de egyébként is a férfi hűtlensége épp úgy kell, hogy veszélyeztesse a család nyugalomát, és sértse a közvéleményt, mint a nőé, és ha a közvélemény még ragaszkodik is egy elavult és kezdetleges kor felfogásához, ez nem lehet irányadó a törvényhozásban. Egyformán is rendeli büntetni a férfit és a nőt, mind a német, mind a magyar Btk. is. Az osztrák Btk. eltérőleg rendelkezik, ugyanis az 502. §.-ban kimondja:

" A nő súlyosabban bünte-

tendő, ha a házasságtörés következtében a kétség támadna a leendő születés törvényességére vonatkozólag."

Az új olasz Btk. külön szakaszban szabályozza a férfi és a nő házasságtörését, és a házasságtörő nőt enyhébben bünteti. Az 559. §. mondja ezt ki, mely így szól:

" A házasságtörő nő egy évig terjedhető szabadságvesztés-büntetéssel büntetetik."

Az 560. §. pedig azt mondja ki, hogy az a férfi, aki egy konkubinát családi házába, vagy köz tudomás szerint máshol tart, két évig terjedhető szabadságvesztéssel büntethető. A bűnrészes mindkét esetben hasonlóképpen büntethető. Az új olasz Btk. aztán a következő szakaszban, a többi Btk.-

ektől eltérőleg, felsorolja a házasságtörés nem nem büntetendő, illetve enyhítő körülményeit. Az 561. §. így szól:

" Az 559. §. esetében nem büntethető a feleség akkor, ha a férje vette rá, vagy beszélte rá a prostitúcióra, vagy ebből az bármiféle hasznot szerzett.

A két előző paragrafus esetében nem büntethető az a házastárs, aki a másik fél hibájából törvényesen elválasztatott, avagy őt a másik fél igaztalanul elhagyta.

Ha pedig a törvényesen elválasztott fél hibájából követtetett el a cselekmény,

illetve mindkét fél hibájából, vagy közös megegyezéssel, akkor enyhébb büntetés szabandó ki."

Ha már most közelebbről nézzük az egyes megoldási lehetőségeket, arra a meggyőződésre kell jutnunk, hogy ezek egymás közt csupán a tökéletlenség kisebb-nagyobb fokáért versenyezhetnek, anélkül, hogy a házasságtörés pönalizációja elé tűzött célt bármelyikük is sikeresen valósítaná meg.

Maga Vámbéry is, idézett munkájában, mint végső konkluziót, mint leginkább célhoz vezetőt, a Btk. 246. §.-a helyett a következőket hozza javaslatba: "A házasságtörés, mely miatt a sértett a házasság felbontását kérte, ha a házasság e kereset alapján a Ht. 76. §.-ában említett házasságtörés, vagy a 80. §. a/ és c/ pontjaiban körülírt okok valamelyike miatt felbontatott, 1-6 hónapig terjedhető fogházzal büntetendő." Ez a javaslat véleményem -

nyem szerint elejét venné a Kuria mai helytelen gyakorlatának, mert büntethető lenne a házasságtörés akkor is, ha nem is éppen ezért mondta ki a polgári bíróság a válást.

" A bűnvádi eljárásnak csak a sértett házastárs, ha pedig a házasság oly házasságtörés miatt bontatott fel, mely közbotrányt okozott, a házasság felbontását kimondó bíróság indítványára van helye. Az indítvány vissza nem vonható." / Vámbéry : i. m.

Ez a javaslat sem tökéletes és mint ő maga is megjegyzi, a házasságtörésre vonatkozó bármely büntető rendelkezés csak szükség-paragrafus, mely csak kevésbé rossz lehet, de jó sohasem.

Az elmondottak után szinte önkénytelenül is felmerül az emberben az a kérdés, hogy nem volna e helyesebb a házasságtörést törölni a büntetendő cselekmények sorából ? Ez volna mindenesetre a gordiuszi csomónak a legradikálisabb megoldása, de sajnos, ez csak olyan országban volna lehetséges, ahol

a társadalmi rosszalás erősebb hatást tud gyakorolni, mint az állami represszió. A házasságtörés büntetlensége tehát csak úgy lehetséges, ha társadalmi ellenőrzés pótolja a büntetést. Ez az oka annak, hogy pl. Genfben, ahol a házasságtörés nem kriminalitás, a házassági erkölcs semmivel sem áll alacsonyabb fokon, mint Budapesten, ahol az büntetés tárgyát képezi.

A házasság elleni bűncselekmények másik legjelentősebbike, mint a házastársi hűség megsértésének alakilag is kétségtelen megnyilvánulása : a kettős házasság. / Bigámia./

A magyar Btk. a némettől eltérőleg külön fejezetbe helyezte, de indokolásában mindjárt le is rontja, mondván, hogy tulajdonképpen ez is szemérem elleni bűncselekmény; pedig ez éppen mentes e jellegtől. Az osztrák Btk. szintén külön tárgyalta. S véleményem szerint a legrendszeresebb és a legjobb is az új olasz Btk. beosztása, mely " I delitti con-

tro la famiglia", / A család elleni bűncselekmények cím alatt négy fejezetre osztva tárgyalja e deliktumokat, kifejezésre juttatva ezáltal is ezek szoros és elválaszthatatlan összefüggését. E négy fejezet a következő: 1./ A házasság elleni bűncselekmények. 2./ A családi erkölcs elleni bűncselekmények. 3./ A családi állás elleni bűncselekmények. 4./ A család fenntartása / eltartása / elleni bűncselekmények. Ily módon könnyen áttekinthetővé teszi mindezeket az idevonatkozó bűncselekményeket, melyek a legtöbb európai büntetőtörvénykönyvben rossz rendszerezésben, különböző címek és fejezetek alatt találhatók.

A kettős házasságról a Btk.-ünk 251. §. -a szól. E szakasz már távolról sem képezi ugy vita tárgyát, mint a házasságtörésről szóló rendelkezés, nemcsak azért, mert itt a tényálladék világosan és pontosan meg van határozva, de nincs is büntethetőségi feltételhez kötve. A mi Btk.-ünknek megfelelő

en rendelkezik, - illetve helyesebben szólva, inkább a mienk igazodik hozzá, - a német Btk. is, valamint az osztrák és az új olasz Btk. is. Az olasz Btk. 556. §. -ában csak annyiban tér el, hogy az utolsó bekezdésben, mint a házasságtörésnél, a cselekmény büntetlenségéről rendelkezik, amit a többi Btk. -ekben nem találunk meg. Kimondja ugyanis:

" Ha a tettes első házassága megsemmisítették, vagy pedig a második házassága a bigámián kívül eső okból lesz megsemmisítve, a cselekmény nem bűncselekmény, a bűnrészesekre nézve sem. És ha már ítéletet hoztak, úgy annak végrehajtása és következményei nem hajtattak végre."

A magyar Btk. 251. §.-a a következőképpen rendelkezik:

" Aki érvényes házassági kötelékben lévén, ismét házasságra lép, ugyszintén azon nem házas is, ki tudva, oly egyénnel házasságot köt:a kettős házasság büntettét követi el és három évig terjedhető börtönnel büntetendő."

A 252. §. szerint itt is találkozunk büntethetőségi feltétellel; ugyanis ez a szakasz azt mondja:

" Azon lelkész, aki tudva, hogy a megköttetni szándékolta házasság kettős házasság, a feleket összeadja, öt évig terjedhető börtönnel

büntetendő."

A házassági kötelék érvényét, a házasság megkötésének helyén és idején fennálló szabályok szerint kell megítélni.

A 251. és 252. §. szerint a büntethetőség feltétele a kettős házasság tudata. Aki az érvényes házassági kötelékről nem tud, nem büntethető.

A kettős házasság állapotcselekmény; büntethetősége a második házasság megkötésével beáll. A törvény magát a házasságkötést bünteti, bár az ebből folyó viszony állandóan törvényellenes marad. Az elévülés a házasság érvénytelenségének kimondása vagy annak más módon való megszűnése előtt is kezdetét veszi. Ellenkező állásponton van a Kuria, amely 55. sz. döntvényében kimondotta, hogy "kettős házasság esetében ezen viszony fennállása alatt az elévülés nem kezdetik meg." / Bht.I.k.97-99.1. /

A házasság elleni bűncselekmények közé tartozik az is, ha a házasság valamely akadály

elhallgatása, vagy megtévesztés útján jön létre. Erről rendelkezik nálunk a 255. §., mely a "Családi állapotra vonatkozó büntettek és vétségek" c. fejezetben nyert elhelyezést. Ugyszintén a házasságtól függetlenül tárgyalta az osztrák Btk. 507. §.-a; az olasz és német Btk. ezzel szemben közvetlenül a kettős házasság utáni külön szakaszban tárgyalja. A német és a mi büntetőtörvénykönyvünk egyformán rendelkeznek, lényegileg így rendelkezik az új olasz Btk. is, de míg a két előbbinél a bűncselekménycsak magánindítványra üldözhető, addig itt nem. Egyedül az osztrák Btk. mutat eltérést, amelynek 507. §.-a amellett, hogy benne szintén nem magánindítványi jellegű a deliktum, így szól:

" Aki valamely előtte ismert törvényes házassági akadály eltitkolásával házasságot köt annélkül, hogy arra előbb felmentést ka -

pott volna, vagy aki idegen országba megy, hogy ugyanott házasságot kös-
sön, mely az ország tör-
vényei szerint nem volt
lehetséges, vétséget kö-
vet el és 3-6 havi súlyos
börtönnel, a csábító mé-
gis súlyosabban bünteten-
dő."

Miként a házasságtörésnél, annak mai szabá-
lyozása mellett, mint már fentebb említettem, vi-
tássá tehető annak indítványi jogosultsága, ugy-
nyugodtan tehetjük ennél a cselekménynél is. Ennek
feltétele ugyanis, hogy a házasság semmisnek nyil-
vánított, vagy megtámadás folytán törvénytelen-
nített. A házasság megkötésének már voltak tanu-
i, de a megtámadási, vagy semmisségi per meg éppen
a bíróság előtt folyik le, hategát apolgári bíró e-

lőtt nem kiméljük a család belső viszonyait, miért tegyük ezt éppen a büntetőbíró előtt? Így van ez, mint az előbb említettem az olasz Btk.-ben is, valamint az osztrák Btk.-ben, csak itt még a házasság előzetes felbontása sem kívántatik meg.

Btk.-ünk 255. §.-a kétféle tényálladékot állapít meg:

" Aki a házasság megkötésénél a másik fél előtt valamely bontó akadályt elhallgatott, vagy a másik felet oly tévesztés által birta a házasság megkötésére, mely miatt az felbontatott, vagy semmisnek nyilvánítottatott : a családi állás elleni büntettet követi el és két évig terjedhető börtönnel büntetendő.

Ezen büntett miatt csupán

a sértett fél indítványára van helye."

A házasság védelmét szolgálják még számos rendelkezések, melyek azonban inkább formaiak, s melyekkel itt foglalkoznunk nem szükséges, ugyszintén az 1894:XXXI.tc. 121-124 §.-ok büntető határozatai, melyek kimondják a polgári tisztviselő hivatalvesztését, rendelkeznek a lelkészt illetően és szólnak a Ht. ellenére kötött házasságról. E rendelkezések legnagyobb részét - csekély eltéréssel - a többi Btk.-ekben is megtaláljuk, melyek nagyrésze a kötelezővé tett polgári házasságkötés folyamánának tekinthető, melyek helyes, vagy helytelen voltáról vitatkozni azonban meghaladná e téma kereteit. Nem volna azonban teljes a házasság büntetőjogi védelméről adott ismertetésem, ha nem emlékezném meg egészen röviden a legujabb idők idevonatkozó törvényhozásáról, a Házassági törvény ki egészítése és fajvédelmi intézkedések-ről szóló

1941:XV. tc.-ről.

Mint már fentebb említtem volt, a házasság büntetőjogi oltalma közvetve a család és a gyermek védelmét is szolgálja és ebből a szempontból csak örömmel üdvözölhetjük ezt a törvényt, amely büntető rendelkezéseivel súlyosan bünteti nemcsak a polgári tisztviselőt, " aki a kihirdetés alól felmentést ad vagy a házasságkötésnél ezen törvény 3. §. második bekezdésében említett eseten kívül- közreműködik anélkül, hogy a házasulók az 1. §-ban meghatározott tisztiorvosi bizonyítványt bemutatták volna...", hanem azt a házasulót is, aki az orvosi bizonyítvány megszerzése körül lényeges adatokat elhallgat.

Az itt felsorolt intézkedések a család büntetőjogi oltalma szempontjából azonban korántsem elegendők, mert a család, mint a nemzet és a társadalom alapja még egyéb és közvetlen intézkedésekre is szorul, mert hiszen más oldalról jövő

támadások is veszélyeztetik a családi élet egységét s nemzetfentartó voltát. Ezen bűncselekmények ellen száll sikra és igyekszik a lehetőséghez képest minél nagyobb védelmet nyújtani Btk.-ünk alább tárgyalandó része.

III Alapulvéve az új olasz Btk. rendszeres beosztását és áttekinthetőségét, ebből indulok ki. Az idevonatkozó törvénycikkek felsorolása nagyon hosszadalmas lenne, s amellet fölösleges is, így csak egy futó áttekintést nyújtok. "A családi erkölcs elleni bűncselekmények" cím alatt az 564-565. §.-ok a vérfertőzésről és a családi erkölcs ellen sajtó útján való támadásokról rendelkeznek. "A családi állás elleni bűncselekményekről" szól az 566-568. §. felölelve a családi állás keletkezésének állítása vagy tagadása, annak megmásítása, törvényes vagy elismert természetes gyermek állásának eltagadása által elkövethető bűncselekményeket. "A család fentartása elleni bűncselekményekről" szóló feje-

zetben pedig / 570-574 §.-ok / a családelhagyás, a családtagokkal való rosszulbánás stb. bűncselekményekről rendelkezik.

A család elleni bűncselekmények e csoportosítását összehasonlítva a mi, a német, valamint az osztrák Btk.-ek elszórtan fekvő hasonló rendelkezéseivel, azt látjuk, hogy az olasz Btk. haladást mutat már és vannak rendelkezések, melyeket sem nálunk, sem a többi említett Btk.-rkben nem találunk meg, és egyes bűncselekményeket - nagyon helyesen, ide tartozónak vesz, míg más Btk.-ek nem.

A család védelmét szolgáló e rendelkezések sokaságát a mi Btk.-ünkben - legalább is ilyen alakban - hiába keresnénk. A család elleni büntettek és vétségek ily csoportosítása hiányzik és jóformán kimerül a Btk. 254. és a Kbt. 60. §.-ában, melyek összegezve fejezik ki azt, amiről az olasz Btk. az " I delitti contra la famiglia " - A család elleni bűncselekmények - fejezetében az 566 -

568 §.-okban tárgyal. Ideveszi Btk.-ünk - szerintem helytelenül - a 255. §.-ban a csalárd házasságnak nevezhető bűncselekményt is, amiről a házasság védelmének már szóltam.

Btk.-ünk 254. §.-a egyébként a következőképpen szól:

" Aki valamely gyermeket más családba csempész, kicserél, elsikkaszt, eltitkol, vagy bármely más módon családi állásától megfoszt, vagy ezen állását megváltoztatja: a családi állás elleni büntettet követi el, és egy évig terjedhető börtönnel büntetendő.

Ha pedig a cselekmény nyereszkedési szándékból követ-

tetett el: öt évig terjedhető fegyházzal büntetendő."

Látjuk tehát, hogy e §. a családi jogainak megfelelő védelmére képtelen gyermek e jogainak a védelmét célozza. Nagy hibája a törvénynek, hogy a gyermek fogalmát nem határozza meg, korhatárhoz sem köti, hanem a bírónak kell az eset körülményeinek szorgos méltatásával és a törvény intenziójának szem előtt tartásával megállapítania. A kitétel csak csecsemővel, és fizikailag önvédelmükre képtelen egyénekekkel szemben állapítja meg e szakasz tényálladékát, míg a családi állás pl. okirat hamisítás által idősebbekkel szemben is megváltoztatható. Mivel a cselekmény célja a családi állás megváltoztatása, a gyermek életének kitétel által való veszélyeztetése a 287., a gyermekrablása a 217. az erkölcstelen célból történt gyermekrablás pedig a 318. §. alá esik.

A családi erkölcs elleni bűncselekmények közzé sorozza az olasz Btk. a vérfertőzést, melyet ilyen megvilágításban más Btk.-ekben nem találunk. E szempontból nézve a nálunk erről rendelkező és a szemérem elleni bűncselekmények közé sorolt 243. és 244. §.-okat, arra a megállapításra kell jutnunk, hogy az egyedül és nyomósan hangsúlyozott érv: a család megóvása nincs következetesen keresztülvive, mert e szakaszok a következőket mondják:

"Nemi közösülés felmenő és lemenő ágbeli rokonok között: vérfertőzést képez és a felmenő ágbeli rokonon öt évig terjedhető fegyházzal, a lemenő ágbelin pedig két évig terjedhető fegyházzal büntetendő.

Másnemű fajtalanságok felmenő és lemenő ágbeli rokonok között, a felmenő ágbeli rokonon három évig terjedhető fegyházzal, a le-

menő ágbelin pedig egy évig terjedhető fogházzal büntetendők.

A lemenő ágbeli rokon azonban nem büntettetik: ha a cselekmény elkövetésekor, életének tizen-nyolcadik évét még nem haladta túl." /243.§./

" A testvérek közötti nemi közösülés szintén a vérfertőzés büntettét képezi és két évig terjedhető börtönnel büntetendő.

Ezen büntetés a testvérek közötti természetelleni fajtalanságra is alkalmazandó.

A bűnvádi eljárásnak csak a szülő vagy gondnok indítványára van helye..."

Amint látjuk a törvény nem tesz különbséget

törvényes és természetes rokon között, ugyszintén az örökbefogadó szülőre, az örökbefogadott gyermekekre, az édes, a mostoha vagy a féltestvérekre vonatkozólag sem.

A 243. §. a felmenő és lemenő ágbeli rokonra egymástól eltérő büntetést állapít meg. Az utolsó bekezdésben a lemenő ágbeli rokonnak büntetlenséget biztosít, amit a lemenő és felmenő ágbeli rokonok közti viszony magyaráz meg.

A felmenő és lemenő ágbeli rokonok közti vérfertőzés és fajtalanság hivatalból üldöztetik, míg a testvérek közötti csak a szülők, vagy a gondnok indítványára. Tehát oly testvérek, kiknek szülei, gyámja vagy gondnoka nincsennek, minthogy indítványt tenni senki sem jogosult, vérfertőzés címen nem büntethetők! / Az olasz Btk. ily kivételeket és lehetetlenségeket nem alkotott./

Az utóbbinak az elve a helyes: a család ki-mélete. De miért visszük ki a fórumra feltétlenül

az előbbi esetet? A vérfertőzésnek legtöbbszörre perverz elfajulás az indítóoka, mely inkább szorultna kiméletre, mint pl. a legtöbb szemérem elleni büntett indítóoka, s mely nincs is ilyen összefüggésben a családi élettel és mégis legtöbb esetben csak indítványra üldözhető. Pedig, ha valahol kell kimélni a család szégyenét, akkor ebben a rémitő esetben helyénvaló lenne, s a vérfertőzésnek helyesen indítványi deliktumnak kellene lennie, mert itt nem a család erőszakos bűnével, hanem rémitő eltévelyedésével is szemben állunk. Itt a bűnös, a sértett is családtag és így az államnak félre kellene állnia, míg a család fel nem hívja szerencsétlenségének bírójául, mert a család benső tagjai egymásközti viszonyába behatolnia nincs joga.

A családi erkölcs alapja elleni bűncselekmények második csoportja a család körében elkövetett vagyon elleni bűncselekmények, jelesen a családi lopás és sikkasztás. Erről rendelkezik Btk. -

ünk 342.§.-a, mely azonban csak a sértett fél indítványára üldözhető. Az osztrák Btk. 463.§.-a pedig kimondta, hogy e bűncselekmény csak a családfő indítványára üldözhető. A német Btk. 247.§.-ának 2. bekezdése pedig a fel és lemenő rokonok, valamint a házastársak ^{közti} lopást és sikkasztást nem rendeli büntetni. A német törvényben már a családi viszonyok kimélete jelentkezik, mert a házastársak, valamint a fel és lemenő rokonok közötti deliktum, csak deliktum: lopás és sikkasztás, de számára büntetlenség van biztosítva. E személyek közt a német Btk.-ben a család belső viszonyainak a kimélete a büntetlenségig terjed, míg egyéb esetekben az indítványi jellegben nyilvánul meg. A magyar törvény átalátalánosságban az indítványi jogosultságban juttatja kifejezésre a sértett fél védelmét, illetve kiméletét.

Meg kell említenem egy új cselekményt is, mely csak az új olasz büntetőtörvénykönyvben van csak meg, t. i. a család eltartási kötelesség meg-

sértésének a deliktuma, az u.n. családelhagyás. Er-
ről az olasz Btk. 570. §.-a így szól:

" Aki a családi otthont elhagyva,
vagy bármiképpen egy családi rend-
del, vagy erkölccsel ellenkező
magaviseletet tanusítva kivonja
magát az atyai hatalmat, törvé-
nyes gyámságot vagy házastársi
mivoltot terhelő eltartási kö-
telesség alól, egy évig terjed-
hető szabadságvesztéssel büntet-
tetik. Ugyanez a büntetés vonat-
kozik arra, aki 1./ rosszra for-
ditja vagy eltékozolja a kiskoru
gyermek, a gyámolt vagy a házas-
társ javait, 2./ a kiskoru le -
származottaknak vagy munkára nem
képeseknek, felmenőknek vagy a
házastársnak, aki nincs saját hi-

bájából törvényesen elválasztva, a megélhetési lehetőségeknek hiányát okozta. E szakasz határozatai nem hajthatók végre abban az esetben, ha a cselekmény egy más törvény szabály által súlyosabb bűncselekménynek van minősítve."

Mielőtt még rátérnék a gyermek büntetőjogi oltalmának a tárgyalására, legyen szabad pár szóval egy olyan bűncselekményről szólnom, mely ha nem is tartozik szorosan a család elleni bűncselekmények közé, de mely, elleni küzdelem végeredményben a család védelmét is szolgálja, t. i.: a magzat elhajtásról. Alátámasztja e nézetemet az a körülmény, hogy a Btk.-nek egy része e bűncselekményt a család és az állam elleni deliktumok kategóriájába sorozák. Hogy mennyire a család védelmét szolgálja a törvény akkor, amikor a magzatelhajtást büntetni rendeli, mutatja az is, hogy a magzatelhajtás bűn-

tetlenné nyilvánítása esetén elképzelhető volna, miszerint mindes terhes nő elhajtaná magzatát, ami végeredményben - nem is említve a prostitúció szempontjából való vizsgálatot - a családi élet megszüntetésére vezetne, s mivel az állam alapja a család, magának az államnak a kihalását is jelentené.

Nem akarok most a magzatelhajtás pszichológiai és szociális oldalával foglalkozni, inkább csak a családvédelemmel való összefüggésére szeretnék rámutatni, és egy pár szót szólni arról, hogy milyen mértékben lenne szükséges a Btk.-ünknek a magzatelhajtásról szóló 285. és 286.§.-ának a módosítása. E két szakasz jelenleg a következőket mondja:

" A teherben levő nő, aki méhmagzatát szándékosan elhajtja, megöli, vagy azt más által eszközölteti, ha házasságon kívül esett teherbe: két évig terjedhető börtön-

nel, ellenkező esetben pedig három évig terjedhető börtönnel büntetendő.

Ugyanazon büntetés éri azt, aki a büntettet a teherben levő nő beleegyezésévek követi el, ha pedig azt nyereségvágyból tette: öt évig terjedhető börtönnel büntetendő.

/ 285.§. /

Aki atehemben levő nő méhmagzatát annak beleegyezése nélkül szándékosan elhajtja vagy megöli öt évig terjedhető fegyházzal büntetendő.

Ha pedig ezáltal a teherben levő nő halálát okozta, tiz évtől tizenöt évig terjedhető fegyházzal büntetendő." / 286.§. /

Már első pillanatra megállapíthatjuk, hogy

a jelenlegi büntetési tétel tulszigoru. E megállapításom bizonyítéka több külföldi törvény, többek között az 1926. évi német törvény és az új olasz Codice penale is. Eltekintve most már attól a gyakorlatban ritkán előforduló esettől, midőn a nő beleegyezése nélkül követték el a magzatelhajtás, mikor is több jogtárgy halmazatos sérelméről, vagy veszélyeztetéséről lehet szó és így a fegyház büntetés indokolt, de a többi esetben, vagyis a teherben levő nő beleegyezésével elkövetett magzatelhajtás jelenlegi börtönbüntetési tételei tulszigorúak. Ezek a büntetési tételek csak akkor volnának fenttarthatók, vagy éppen emelhetők, ha az állam gondoskodnék arról, hogy minden terhes nő, tehát a legszegényebb is, megfelelő intézetben, házasságon kívüli terhesség esetében pedig titoktartás terhe mellett tudná megszülni gyermekét s megfelelő ellátásban is részesülne, mint ezt dr. Mendelényi László "A magzatelhajtás de lege ferenda" művében részletesen

is kifejti.

A Btk.-nek a másik s az előbbinél talán nagyobb hiánya, illetve fogyatékosága az, hogy nem tartalmaz intézkedést az orvos által indokolt esetben eszközölt terhesség megszakításra. Ennek törvényi szabályozását maguk az orvosok kívánják, melyeknek fontosságát és szükségességét azt hiszem nem nehéz belátni, mely azonban amennyire szükséges annyira kényes is, és így alapos megfontolást igényel, de mindenesetre meg kell oldani.

IV. Áttérek most már jelen dolgozatom harmadik részére, a gyermek büntetőjogi oltalmának a tárgyalására, mely az előbbi kettővel szorosan összefügg.

Köztudomásu, hogy nemcsak nálunk, hanem az egész Európában, az elvált házastársak gyermekei sokkal, inkább ki vannak téve a züllés veszélyének, sokkal könnyebben romlanak el, s követnek el bűncselekményeket, mint azok, kiknek szülei rendes há-

zasságban élnek. Eltekintve tehát a házasságon kívül született gyermekektől, az elvált házastársak gyermekei szerepelnek a legnagyobb arányban a fiatalkoruak bírósága előtt. Ha csak ezt az egyetlen tényt nézzük is, - különösen a család mai válsága mellett- nem nehéz belátnunk, hogy milyen szoros az összefüggés a család-, a házasság- és a gyermek védelme között, hogy mikor a büntetőjog a magaszankciójával a családot és a házasságot védi s annak a lehető legnagyobb biztosítására törekszik, preventive a gyermek leghathatósabb védelmét is szolgálja.

Mielőtt a gyermek büntetőjogi védelmét e családvédelmi szempontból vizsgálnám, általános - ságban ismertetni fogom a Btk.-ekben foglalt s a gyermek oltalmát célzó rendelkezéseket.

Az idevonatkozó büntetőszabályok mind a mi, mind a külföldi Btk.-ekben különböző címek alatt, szétszórtan foglalnak helyet, melyek azonban lénye-

gileg megegyeznek. Legfontosabbak a gyermekkitétel, gyermekrablás és a szöktetésről szóló szakaszok. Em-lítésreméltó, hogy a német Btk. 237. §.-a, amely a mi Btk.-ünk 320.§.-ának felel meg, kimondja, hogy a-ki valamely kikskoru nem házas nőszemélyt, ha annak beleegyezésével is, de szülei, gyámja vagy gondnoka beegyezése nélkül megszóktet erkölcstelenség vagy házasság céljából, börtönnel büntettetik. Csak in-ditványra üldözhető. E törvénykönyv a mienktől el-térőleg a következő szakaszban az üldözhetőségnek kettős feltételét állította fel, amikor is a 237.§. kimondja, hogy ha a megszóktető az illetővel házasságot kötött, csak akkor üldözhető, ha a házasságát semmisnek nyilvánították. Ezzel szemben a mi Btk. 320.§.-a azt mondja, hogy, aki életkorának tizenne-gyedik évét még meg nem haladó lányt, szülei, gyám-ja, vagy gondnoka akarata ellenére azok felügyele-te alól elvisz fogházzal büntetendő.

Az osztrák Btk. 413. §.-a a házi fegyelem

tulkapásai ellen nyújt oltalmat, melynek megfelel az olasz Btk. 572. §.-a, míg Btk.-ünk 313. §.-a a házifegyelemre jogosított személy által, annak gyakorlatában okozott könnyű testisértést nem rendeli büntetni, míg az osztrák Btk. említett szakasza kimondja, hogy a házifegyelem joga semmi körülmények között sem terjedhet oly rossz bánásmódig, hogy ezáltal a fegyelem alatt álló testisérülést szenvedjen. Az osztrák Btk. egyébként is a magyar, olasz és német Btk.-eknél szélesebb körben intézkedik a gyermek védelméről.

Meg kell még említenem a harmadik Német Birodalomnak a nemibetegségek leküzdésére irányuló 1927. évi február 18.-án kelt melléktörvényét, mely 14-15. §.-aiban rendelkezik a gyermek védelméről. A 14.§.1. pontja kimondja: hogy egy évig terjedhető börtönnel és pénzbüntetéssel kell büntetni azt a nőszemélyt, aki idegen gyermeket szoptat, bár nemi beteg és erről tudomása van.

A 15.§.1. pontja pedig így szól:

" 150 márkáig terjedhető pénz-
büntetéssel vagy elzárással
büntetetik a dajka, aki idegen
gyermeket szoptat annélkül,
hogy állásbalépését közvetlen
megelőzőleg kiállított orvosi
bizonyítvány volna arról, hogy
semmiféle nemibetegség rajta
ki nem mutatható."

Befejezésül szólnom kell még a nő és a
gyermekkereskedelem letörésére irányuló nemzetközi
egyezményekről, ha csak általánosságban is. A lány-
kereskedelem leküzdése ellen irányuló első ilyen
egyezményt 1904.május 18.-án kötötték Párisban; en-
nek az első pontja kimondja, hogy a szerződő felek
kötelezik magukat olyan hatóság felállítására, me-
lyeknek az lesz a feladata, hogy azokat az értesü-
léseket, melyek nőknek erkölcstelenség céljából

külföld számára való megszerzésére vonatkoznak, maguknál egyesíteni.

A második pont így szól:

" A szerződő kormányok kötelezik magukat felügyeletet tartani, különösen pályaudvarokon, kikötőkben és utazás alatt a nők és lányok kíséretét kifürkészni. Ezen célból a hivatalnokok, vagy az ezt szolgáló személyek utasíttatnak, hogy a törvényes kereteken belül az összes értesüléseket megszerezzék, melyek egy ily bűncselekmény nyomára vezetnek."

Ezt követte aztán a szintén Párisban kötött 1910. május 4.-i nemzetközi egyezmény, melynek első pontja így hangzik:

" Aki azért, hogy másvalaki vágyainak segítséget nyújtson egy kiskoru

nőt vagy leányt, ha annak be-
leegyezésével is, erkölcstelen-
ség céljaira megszerez vagy meg-
szöktet, akkor is megbüntetendő
legyen, ha az egyes cselekmények,
melyek a büntethető cselekmény
tényálladékát képezik, különböző
országokban követtetik el."

A második pont arról intézkedik, hogy az is
megbüntetendő, aki nagykoru nőt vagy leányt megté-
vesztéssel, kényszerrel, fenyegetéssel stb. erkölcs-
telenség céljaira megszerez. A további pontok aztán
intézkednek, hogy az egyezmény életbeléptetésétől
számítva ez a büntetendő cselekmény azok közzé szá-
mitassék, melyek miatt a kiadatás az egyezményes
országok között helyet foglalhat, majd rendelkezik
a kiadatás módjáról, életbeléptetése idejéről, to-
vábbá az egyezményt még alá nem író államok belépé-
séről.

A befejező jegyzőkönyvben, mely az egyezmény lényeges alkatrészét képezi, meg van jegyezve, hogy az első és második pontban említett kk. nő vagy leány, nk. nő vagy leány ugy értendő, akik huszadik életüket még nem vagy már betöltötték. Ezt a nemzetközi egyezményt a legtöbb európai állam aláírta, így Magyarország is.

A nő és gyermekkereskedelem elnyomása érdekében kötött legutóbbi egyezmény pedig az 1921. szeptember 30.-án Genfben létrejött államközi megegyezés. Ez az egyezmény aztán a második pontjában már mind a két nembeli gyermekre kiterjeszti a védelmet, míg az első két megegyezés csak a lánykereskedelem ellen szólt. A második pont a következőket mondja:

" Továbbá megegyeznek abban, hogy minden szükséges intézkedést azon személyek üldözésére és megbüntetésére megtesznek, akik bármelyik nem-

hez tartozó gyermek kereskedelmével foglalkozik; ahol ez kihágás az 1910. május 4.-én kötött egyezmény első pontja szerint értendő."

Megemlítendő még az ötödik pont, mely a védelmi korhatárt 21. életévben állapítja meg. Ezt az egyezményt nálunk 1925:XIX.t.c. be is cikkelyezte.

Befejezésül pedig ismertetem a gyermek büntetőjogi oltalmát a házasság- és családvédelmi szempontból nézve.

Sokat hallunk manapság a házasság és a család válságáról, de sokkal kevesebbet hallunk a gyermek válságáról, pedig ez utóbbi szükségszerű következménye az elsőnek. A válást leginkább a gyermek érzi meg s ha egy házasság boldogtalan, az a gyermek számára is egész életén át ránehezedő teherrel. De ezenkívül is megszámlálhatatlan az a veszély

aminek a háboru óta a gyermek ki van téve. Az ellen-
őrizhetetlen rossz sajtó, az utca, a háboru révén
az amugyis meglazult erkölcsiség, mindmegannyi meg-
rontó momentum. S mindezeket csak némikép ellensu-
lyozza az a körülmény, hogy ezzel szemben az összes
európai államok között Magyarországon van megszer-
vezve a gyermekvédelem. Ebben pedig nem kis része
van a fiataalkoruk felügyelő hatóságának, mely lé-
tezését annak az új irányynak köszönheti, mely a roma-
lás veszélyének kitett vagy züllésnek indult fiatal-
koruk bünözésével szemben a megtorlás helyett in-
kább a megelőzés eszközeit igyekszik alkalmazni.
Hogy az illetékes hatóságok nem járnak rossz uton,
azt mutatja az a sok-sok megmentett, helyes utra
térített élet, mely e hivatalok működéséhez fűző -
dik. A fiataalkoruknak külön bírósága van, mely a
fiatal bünözővel szemben: dorgálást, próbárabocsáj-
tást, javítónevelést vagy különösen súlyos esetben
fogház, illetve államfogház büntetést alkalmaz. A

próbára bocsájtottak és javítónevelésre utaltak a felügyelőség felügyelete alá kerülnek s az a próbaidő, illetve a javítónevelés ideje letelte után is szemmel tartja még őket.

Hogy házasságvédelmi szempontból mi volna még tennivaló a gyermek érdekében, arról sokat lehetne vitázni. Az kétségtelen, hogy ezen a téren Magyarország messze a többi európai államok felett áll. Tennivaló azonban még ezek ellenére is akad, mert nem állhatunk meg egy pillanatra sem a történelem forgásában, ha nem akarjuk kitenni magunkat annak a veszélynek, hogy lemaradunk a nemzetek nagy versenyében, melyben kötelességünk továbbra is az élen maradni, mert ezt kívánja európai küldetésünk s ázsiai jellegünk.

Szükséges volna a fiataalkorúak bírósága hatáskörébe utalni többek közt a házassági és tartási perek elbírálását is, mert ezek a gyerek életviszonyaival, értelmi és erkölcsi fejlődésével és jövő-

jével annyira összefüggnek, hogy azok helyes elbírálásánál azokra a különleges ismeretekre, melyek a fiatakoruak bíróságától megkövetelendők, szükség van. Miután köztudomásu, hogy a züllött és bűnözők.-ak zöme ebből az áldatlan környezetből kerül ki a fiatakoruak bírójának a védő szerepe már ott kezdődhetnék, amikor, mint bíró a házassági perben eljár. Ugyanilyen szempontok irányadók a tartási-, gyámsági-, gondnoksági pereknél, nemkülönben az apai és gyámi hatalom megszüntetése vagy korlátozása kérdésében is. Tagadhatatlan, hogy a fiatakoruak bírója, aki specialista, pedagógus, szociológus, pszichológus és jogász, végül független bíró, a legalkalmasabb arra, hogy ilyen ügyekben bíraskodjék. Így alakulna ki az igazi családi bíróság, mely a gyermekvédelem legtökéletesebb és leghathatósabb tényezője lenne.

Forrásmunkák:

Angyal Pál: A magyar büntetőjog kézikönyve.

/ 1935. 14. k. /

Angyal - Rácz: Az olasz büntető törvénykönyv.

/ 1937. /

Angyal Pál: Szemérem elleni bűncselekmények.

/ 1937. /

Ferrero: Le crime d'adultère. / Arch. d'anthr.

crim. 9 h. 392. /

Finkey F.: Tankönyv. / 1914. /

Grossi: Sulla penitibilità dell' adulterio.

/ 1894. /

Vámbery Rusztem: A házasság védelme a büntetőjog-

ban. / 1901. /

Vámbery Rusztem: A Btk. 247. §.-ához. / Jogtud.

közl. 1898. 48. sz. /

Vargha F.: Szemérem elleni erőszak./ Bjk. 13.h.5./

Szász János: Csábitás. / Bjt. 34. k. /

Németh Péter: A kerítés, mint büntetendő cse-
lekmény. / Bjt. 59. h. /

DEBRECENI EGYETEMI KÖNYVTÁR
1864 AS gyarapodási naplósám